

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده روان شناسی
رشته مشاوره خانواده
پایان نامه کارشناسی ارشد

مدل مفهومی و ساخت پرسشنامه اولیه ادراک شده "عرامه"

استاد راهنما:

حجت الاسلام دکتر محمد رضا بنیانی

استاد مشاور:

حجت الاسلام دکتر مجید همتی

دانش پژوه:

محیی الدین محمد شیرازی خلجی

تاریخ دفاع:

بهمن ماه ۱۴۰۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

بسمه تعالی

صورت جلسه دفاع پایان نامه

باتمیدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه)

جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد آقای محیی الدین محمد شیرازی خلیجی رشته: مشاوره خانواده

تحت عنوان: مدل مفهومی و ساخت پرسش نامه اولیه ادراک شده "عزله"

با حضور استاد راهنما، استاد مشاور و هیأت داوران در موسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت در تاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۸ برگزار گردید و پایان نامه ایشان با کسب نمره به عدد ۱۹/۷۵ به حروف: نوزده و هفت صدم با درجه عالی پذیرفته شد.

نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
مدیر گروه: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمد رضا احمدی	دانشیار	
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای محمد رضا بنیانی	دستیار	
استاد داور: حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر رامین تهرانی	دانشیار	
استاد مشاور: حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر مجید همتی		
نماینده تحصیلات تکمیلی: جناب آقای سید مهدی موسوی		

معاون آموزشی موسسه

مهدی ارشاد حسینی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده مشاوره

رشته مشاوره خانواده

پایان نامه کارشناسی ارشد

مدل مفهومی و ساخت پرسشنامه اولیه ادراک شده "عرامه"

استاد راهنما:

حجت الاسلام دکتر محمد رضا بنیانی

استاد مشاور:

حجت الاسلام دکتر مجید همتی

دانش پژوه:

محیی الدین محمد شیرازی خلجی

تاریخ دفاع:

بهمن ماه ۱۴۰۲

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان نامه

اینجانب **میرالدین محمد شیرازی خلجمر** فرزند **فریدون** متولد ۱۳۶۵/۰۶/۲۰ به شماره شناسنامه ۵۳۸۰

صادر از **دورود** به شماره دانش پژوهی ۹۶۱۱۵۰۰۵ رشته **مشاوره خانواده**، متعهد می شوم که مطالب مندرج

در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این زمینه از آن ها استفاده شده است، مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است.

این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط مؤسسه از اعتبار ساقط خواهد شد.

میرالدین محمد شیرازی خلجمر

حقوق مادی و معنوی پایان‌نامه

چاپ و انتشار پایان‌نامه‌های تحصیلی دانش‌پژوهان مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت بیانگر بخشی از فعالیتهای علمی- پژوهشی مؤسسه است.

این جانب محیی الدین محمد شیرازی خلجی دانش‌پژوه رشته مشاوره خانواده مقطع کارشناسی ارشد، متعهد می‌گردم موارد ذیل را در خصوص حقوق مادی و معنوی پایان‌نامه‌ام با موضوع:

مدل مفهومی و ساخت پرسشنامه اولیه ادراک شده "عرامه"

رعایت نمایم و در صورت تخلف از موارد ذیل، کلیه تبعات حقوقی آن بر عهده اینجانب خواهد بود:

۱. در صورت اقدام به چاپ پایان‌نامه، مراتب را قبلاً به صورت کتبی به معاونت پژوهش مؤسسه اطلاع دهم و در صورت تمایل مؤسسه به چاپ پایان‌نامه به صورت کتاب، اولویت با مؤسسه خواهد بود.

۲. در صورت موافقت معاونت پژوهش با چاپ پایان‌نامه به صورت کتاب توسط دانش‌پژوه، در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل چاپ گردد: «کتاب حاضر حاصل پایان‌نامه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره خانواده است که در سال ۱۴۰۳ در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت به راهنمایی حجت الاسلام دکتر محمدرضا بنیانی و مشاوره آقای حجت الاسلام دکتر مجید همتی از آن دفاع شده است.

۳. به‌منظور غنی‌سازی منابع و مآخذ کتابخانه مؤسسه، دو نسخه از آن به کتابخانه و دو نسخه نیز جهت بهره‌برداری به معاونت پژوهش اهدا خواهد شد.

محیی الدین محمد شیرازی خلجی

«الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ نِعْمَةٍ وَأَسْأَلُ اللَّهَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ وَاعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ كُلِّ شَرٍّ وَاسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ»

با سپاس و تقدیر ویژه از استاذ گرامی جناب حجت الاسلام دکتر "محمد رضا بنیانر" و جناب حجت الاسلام دکتر "مجید بهتر" که در

مراتل مختلف این سه شوش، راهنمایان های ارزنده و سازنده خود را بر منس از انرا داشته و از هیچ کوشش در این سه زمینه دریغ ننمودند؛

و تشکر و سپاس از پدر، مادر، برادر، "علی"، خواهر عزیزم و پنجین من، همسر مهربان و فداکارم، و فرزندان دلبندم که در مدت به سرانجام

رسیدن این سه شوش، ایشا کرانه با تحقیر، بسیار مدارا نمودند، و اگر صبر و همراهیشان نبود، هرگز موفق به همین کمتر این سه نبودم؛

و تشکر فراوان از زحمات برادر، از جناب آقای "سید مهدی موسوی" که لطف و شفقتان برای حقیر بسیار ارز شمن بود.

چکیده:

"عرامه" که همان شیطنتها و بدخلقی های خردسالی است، از جمله مفاهیم دینی است، که در روایات شریف نتایج مثبتی بر آن مترتب می شود. از این رو هدف پژوهش حاضر، ارائه مدل مفهومی عرامه براساس منابع اسلامی و طراحی پرسشنامه اولیه آن است. این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی، با استفاد از منابع کتابخانه ای و نرم افزارهای علوم اسلامی، نگاشته شده است. در این مسیر، عرامه از منظر روان شناسی و تعلیم اسلامی واکاوی شد، مدل مفهومی آن استخراج، و پرسشنامه ادراک شده اولیه اش طراحی گردید. یافته ها نشان داد که عرامه از نُه مؤلفه "لجبازی، زیاد گریستن، جرأت مندی، استقلال طلبی، کنجکاو، غلبه هیجان، قرار نگرفتن در چارچوب آموزش و تربیت، عدم آینده نگری، و پرداختن به بازی های فیزیکی"، تشکیل شده است، و براساس این مؤلفه ها پرسشنامه اولیه عرامه طراحی و روایی محتوایی آن مورد تایید کارشناسان قرار گرفت، و سرانجام به صورت مقدماتی اجرا و ویژگی های روان سنجی آن مورد قبول و تأیید قرار گرفت. براساس نتایج به دست آمده، و با توجه به مزایای بسیار زیاد وجود این ویژگی در رفتار کودک، از جمله "تخلیه هیجانی، اجتماعی شدن از مسیر آن، ورزیدگی هیجانی، و آمادگی جهت پذیرش نقش های آتی"، تلاش برای تحقق این ویژگی در همه کودکان (به ویژه پسران) لازم و مفید است.

کلمات کلیدی: عرامه کودک، مدل مفهومی عرامه، شیطنتها، کودکان، پرسشنامه ادراک شده عرامه

فهرست مطالب نمودارها و جداول:

فصل اول: مفاهیم و کلیات	۱
۱-۱ مقدمه	۲
۲-۱ بیان مسأله	۳
۳-۱ اهمیت و ضرورت پژوهش	۵
۴-۱ اهداف پژوهش	۶
۵-۱ سوالات و فرضیه های پژوهش	۶
۶-۱ تعریف عملیاتی مفاهیم	۶
۱-۶-۱ مدل مفهومی	۷
۲-۶-۱ عرامه	۸
۳-۶-۱ پرسشنامه	۹
۴-۶-۱ پرسشنامه ادراک شده	۱۰
۵-۶-۱ ویژگی های روان سنجی (روایی و اعتبار)	۱۰
فصل دوم: پیشینه و مبانی نظری پژوهش	۱۱
۱-۲ شیطننت و بازیگوشی کودک در روان شناسی	۱۲
۱-۱-۲ مفهوم پردازی بازیگوشی در کودکی	۱۲
۲-۱-۲ نظریات مرتبط با شیطننت کودک در روان شناسی	۱۴
نظریه روانی- اجتماعی اریکسون درباره شخصیت نوباوگان و کودکان نوپا	۱۴
خودپنداره	۱۷
اسنادهای مرتبط با پیشرفت	۲۱
نقد دیدگاه روانکاوی بر رشد اخلاقی	۲۲
دیدگاه شناختی - رشدی بر اخلاق	۲۳
خلق و خو و رشد	۲۴
ساختار خلق و خو	۲۵
رشد کمرویی و معاشرتی بودن	۲۸
همبستگی های عصبی - زیستی کمرویی و معاشرتی بودن	۲۸
۳-۱-۲ آثار و نتایج شیطننت در کودکی	۲۸
۱-۳-۱-۲ پیشگیری از روان رنجوری های بزرگسالی	۲۸
۲-۳-۱-۲ استقلال شخصیت	۲۹
۳-۳-۱-۲ شناخت محیط و آمادگی ورود به عرصه اجتماع	۲۹
۴-۳-۱-۲ اعتماد به نفس	۳۰
۵-۳-۱-۲ مهارت حل مسأله	۳۰

۳۰	 ۲-۱-۳-۶- هوش هیجانی
۳۰	 ۲-۱-۳-۷- شکل‌گیری خود مهارگری
۳۱	 ۲-۱-۳-۸- مورد سوء استفاده واقع نشدن
۳۱	 ۲-۱-۳-۹- خلاقیت
۳۱	 ۲-۱-۳-۱۰- عرامه و هیجان
۴۲	 ۲-۱-۳-۱۱- اجتماعی شدن از مسیر عرامه
۴۵	 ۲-۱-۳-۱۲- عرامه و رشد تفکر و هوش
۴۶	 ۲-۱-۳-۱۳- مهارت‌های حرکتی به عنوان سیستم‌های پویا
۴۷	 ۲-۱-۳-۱۴- عرامه و رشد مغز
۴۸	 ۲-۱-۳-۱۵- منع عرامه و عدم رشد حرکتی متناسب
۴۸	 ۲-۱-۳-۱۶- آسیب‌های ناشی از تماشای زیاد تلویزیون و بازی‌های رایانه‌ای و موبایلی
۴۹	 ۲-۱-۳-۱۷- منع عرامه و عدم استقلال
۴۹	 ۲-۱-۳-۱۸- طرح‌واره «خویش‌داری / خودانضباطی ناکافی»
۵۰	 ۲-۱-۳-۱۹- طرح‌واره پذیرش‌جویی / جلب توجه
۵۲	 ۲-۱-۳-۲۰- ریشه‌های تحولی اختلال شخصیت مرزی
۵۲	 ۲-۱-۴- عوامل مؤثر بر عرامه
۵۲	 ۲-۱-۴-۱- علل و ریشه‌های درونی
۵۲	- کنجکاوی و شناخت محیط
۵۲	- نقص لوب پیشانی
۵۳	- اثرات نیازها و کمبودهای جسمی
۵۳	- پرشدن گنجایش هیجانی
۵۳	- احساسات طاقت فرسا
۵۴	- استقلال طلبی کودک
۵۴	- تخلیه و سوزاندن انرژی مازاد
۵۴	- جلب نظر و توجه دیگران
۵۵	 ۲-۱-۴-۲- علل و ریشه‌های بیرونی
۵۵	- خلق و خوی اطرافیان
۵۵	- روشن نبودن عواقب رفتارها
۵۵	- محیط خانواده و والدین
۵۵	• محیط خانواده
۵۶	• تأثیرات مستقیم والدین
۵۶	• تأثیرات غیر مستقیم والدین
۶۱	• نقش قدرتمند صمیمیت پدر در رشد

مدل مفهومی و ساخت پرسشنامه اولیه ادراک شده "عرامه" ج

- هم شیرها ۶۳
- آسیب‌های آموزش محور بودن مدارس پیش‌دبستانی و مهدهای کودک ۶۳
- تماشای افراطی و غیرمتناسب با سن کارتون‌ها و بازی‌های نامناسب رایانه‌ای ۶۴
- عرامه و تغذیه ۶۴
- اضافه‌وزن و عرامه ۶۵
- چاقی مفرط بر هم زننده بالانس عرامه ۶۵
- روابط با همسالان ۶۵
- پذیرش همسالان ۶۶
- کمک به کودکان طرد شده ۶۸
- وابستگی به فرهنگ داشتن پیامدهای شرم ۶۹
- کمک به انعطاف‌پذیری در اواسط کودکی ۶۹
- ثبات خلق‌وخو ۷۰
- تأثیر سبک فرزندپروری بر خلق‌وخو ۷۱
- فرزند پروری ۷۱
- انواع روش‌های فرزند پروری ۷۲
- سبک صحیح برخورد با کودکان با عرامه غیرعادی ۷۵
- عرامه متناسب با جنسیت؛ پرخاشگریتر بودن پسرها ۷۶
- تعامل معلم و دانش آموز ۷۸
- رسانه‌های مروج خشونت برهم زننده تنظیم عرامه ۷۹
- فقر اجباری، کمبود غذایی و عرامه غیر عادی ۸۰
- خواب ۸۱
- تأثیر فقر و ثروت و محیط زندگی بر عرامه ۸۱
- ۱-۲-۳- پیشگیری از آسیب‌های عرامه کودکی ۸۲
- ۱-۲-۴- پیشگیری از آسیب‌های عرامه کودکی با مباحث معنوی ۸۳
- ۱-۵-۲- حدود و مرزهای عرامه کودکی ۸۵
- ۱-۵-۱-۲- پسندیده بودن عرامه تنها در کودکی ۸۵
- ۱-۵-۲- پرخاشگری ۸۵
- روی دیگر اصول اخلاقی؛ رشد پرخاشگری ۸۵
- ۱-۵-۳- عوارض عرامه نامتعارف ۸۷
- نشانگان اختلال ADHD ، نیازمند درمان ۸۷
- علل ADHD ۸۸
- تفاوت اختلال بیش فعالی با شیطنیت و بازیگوشی ۸۸
- ۲-۲- عرامه در متون دینی ۹۲

۹۲	۲-۱-۲- مفهوم شناسی عرامه
۹۲	۲-۱-۲-۱- معنای لغوی
۹۳	۲-۱-۲-۲- معنای اصطلاحی
۹۳	۲-۱-۲-۳- مفهوم شناسی تخصصی
۹۷	۲-۱-۲-۴- تشکیکی بودن زمان صَغَر و کَبَر بودن
۹۸	۲-۱-۲-۵- تلاش جهت عارم بودن کودک
۹۸	۲-۱-۲-۶- بررسی روایات باب کودکی از منظر تحلیل عرامه
۹۸	روایت اصلی
۹۹	روایات مشابه روایت اصلی
۹۹	تناسب با جنسیت
۹۹	روایات موافق
۹۹	- روایات ادوار تربیتی
۱۰۱	- تشویق به رفتار جرأت‌مندانه و بازی
۱۰۳	- عدم سخت‌گیری زیاد یا اجبار فرزندان به آداب و عرفیات والدین
۱۰۳	- مدح و تشویق خاکبازی و خرابکاری کودکان
۱۰۴	- اصلاح نگاه والدین به گریه اطفال
۱۰۴	- کودکانه رفتار کردن با کودک
۱۰۵	- سیر شدن کودک از محبت والدین
۱۰۶	- رعایت عدالت بین فرزندان حتی در محبت کردن
۱۰۶	- تحت برنامه قرار نگرفتن و شیطننت
۱۰۷	- عدم افراط در غضب و تنبیه کودک و منع تنبیه فیزیکی تا حد امکان
۱۰۷	- تکریم کودک و عدم تحقیر او
۱۰۸	روایات تعدیل‌گر مبحث عرامه
۱۰۸	- نهی از افراط در محبت
۱۰۹	- رعایت حریم‌های اخلاقی
۱۰۹	- رعایت حق الناس
۱۰۹	- آموزش از طریق متناسب و مورد علاقه کودک
۱۱۰	- آموزش غیر محسوس یا هدایت
۱۱۲	فصل سوم: روش تحقیق
۱۱۳	مقدمه
۱۱۳	۳-۱- نوع مطالعه
۱۱۴	۳-۲- جامعه آماری
۱۱۴	۳-۳- ابزار پژوهش

۱۱۴.....	۴-۳- روش جمع‌آوری داده‌ها
۱۱۴.....	۴-۳-۱- بررسی عرامه در متون روان‌شناسی
۱۱۵.....	۴-۳-۲- تحلیل نظری "عرامه" برگرفته از آیات و روایات (منابع اسلامی)
۱۱۵.....	۴-۳-۳- روش‌های اندازه‌گیری عرامه
۱۱۶.....	۴-۳-۴- بررسی میزان مطابقت مستندات و مدل ارائه شده با تعالیم اسلامی توسط کارشناسان
۱۱۶.....	۴-۳-۵- طراحی سؤالات (گویه‌ها) مطابق با منابع اسلام
۱۲۸.....	۴-۳-۶- ارزیابی روایی پرسشنامه
۱۲۹.....	۴-۳-۶-۱- سنجش روایی محتوای تست
۱۲۹.....	الف) تحلیل داده‌های مربوط به روایی محتوای پرسشنامه
۱۳۲.....	ب) اجرای مقدماتی پرسشنامه
۱۳۳.....	۴-۳-۶-۲- بررسی روایی ملاک پرسشنامه
۱۳۳.....	۴-۳-۶-۳- بررسی روایی سازه
۱۳۴.....	۴-۳-۶-۴- ارزیابی اعتبار پرسشنامه
۱۳۵.....	۴-۳-۷- شیوه نمره‌گذاری
۱۳۶.....	۳-۵- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۳۷.....	فصل چهارم: یافته‌های پژوهش
۱۳۸.....	مقدمه
۱۳۸.....	۴-۱- داده‌های جمعیت‌شناختی
۱۳۸.....	۴-۱-۱- جنسیت
۱۳۸.....	۴-۱-۲- شغل پدر
۱۳۹.....	۴-۱-۳- تحصیلات پدر
۱۳۹.....	۴-۱-۴- شغل مادر
۱۳۹.....	۴-۱-۵- تحصیلات مادر
۱۴۰.....	۴-۲- تحلیل داده‌های مرتبط با پرسش‌های پژوهش
۱۴۰.....	۴-۲-۱- تحلیل داده‌های مربوط به پرسش اول پژوهش (روایی پرسشنامه)
۱۴۰.....	۴-۲-۱-۱- بررسی روایی محتوا پرسشنامه
۱۴۰.....	۴-۲-۱-۲- بررسی روایی ملاک پرسشنامه
۱۴۱.....	۴-۲-۱-۳- بررسی روایی سازه پرسشنامه
۱۴۲.....	۴-۲-۲- تحلیل داده‌های مرتبط با پرسش دوم پژوهش (اعتبار پرسشنامه)
۱۴۲.....	۴-۲-۲-۱- روش آلفای کرونباخ
۱۴۴.....	۴-۲-۲-۲- آزمون تی با نمونه‌های جفت (وابسته)
۱۴۴.....	۴-۲-۲-۳- اجرای مجدد آزمون و و ضریب همبستگی پیرسون
۱۴۵.....	فصل پنجم:

۱۴۵	بحث و نتیجه گیری.....
۱۴۶	مقدمه.....
۱۴۶	۵-۱- تفسیر نتایج مربوط به پرسش اصلی پژوهش.....
۱۴۶	۵-۱-۱- تفسیر نتایج مربوط به پرسش اول پژوهش (روایی پرسشنامه).....
۱۴۷	۵-۱-۲- تفسیر نتایج مربوط به پرسش دوم (اعتبار پرسشنامه).....
۱۴۸	۵-۲- محدودیت‌ها.....
۱۴۸	۵-۲-۱- محدودیت‌های پژوهشی.....
۱۴۸	۵-۲-۲- محدودیت‌های کاربردی.....
۱۴۹	۵-۳- پیشنهادات.....
۱۴۹	۵-۳-۱- پیشنهادات پژوهشی.....
۱۴۹	۵-۳-۲- پیشنهادهای کاربردی.....
۱۵۰	فهرست منابع.....
۱۵۰	الف. منابع فارسی.....
۱۵۲	ب. منابع عربی.....
۱۵۴	ج. منابع انگلیسی.....
۱۵۶	پیوست ها.....
۱۵۶	پیوست شماره ۱: نمونه فرم بررسی روایی محتوایی پرسشنامه توسط کارشناسان.....
۱۶۸	پیوست شماره ۲: پرسشنامه ادراک شدهٔ عرامه.....